

банком або державним органом і не прив'язане до юридично встановлених валютних курсів, яке може використовуватися як засіб обміну для покупки товарів і послуг, їх передачі та зберігання, і може набуватися в електронному вигляді». При цьому обмін традиційними валютами на одиницю Bitcoin звільняється від сплати податку на додану вартість. В Ізраїлі Bitcoin не підпадає під юридичне визначення валюти ані як фінансове забезпечення, ані як оподатковуваний актив. Щоразу, коли Bitcoin продається, продавець повинен сплатити податок на приріст капіталу. Народний банк Китаю вважає Bitcoin віртуальним товаром, а не валютою, і його продаж може обкладатися ПДВ. В Японії Bitcoin визнається цінністю, подібною до активів (asset-like values). Його продаж обкладається японським аналогом ПДВ. В Австралії Bitcoin розглядається як власність, а транзакції з ним – як бартер. У Канаді Bitcoin взагалі визначається як «нематеріальний актив», а транзакції з ним – також як бартер. Таким чином, у різних країнах Bitcoin класифікують по-різному – як віртуальну валюту, грошовий сурогат, нематеріальну цінність, віртуальний товар тощо. Зі свого боку, Національний банк України наразі офіційно не підтримує жодне з наведених визначень [3].

Як інноваційний продукт криптовалюта має величезний потенціал для впливу на фінансовий ринок та національну економіку загалом та може стати інструментом стабільного сервісу глобальних платежів адже кількість користувачів її швидко зростає. Це набуває великомасштабного транснаціонального характеру і з часом розгортання цифровізації може похитнути монопольне регулювання фінансової системи державами. По-перше, на криптовалюту не впливає інфляція, а отже і девальвація, і ревальвація. По-друге, вона має свої переваги, насамперед, у скороченні операційних витрат та уникнення пасток валютної системи. По-третє, криптовалюта добре інтегрується зі своїми фінансовими інструментами: банківськими рахунками, електронними гаманцями, картками. Саме тому вона зайняла свої позиції та місце у міжнародній фінансовій системі. Більшість країн вибудовують стратегії створення інституційного середовища для використання криптовалют та майнінгу. Це може стати потужним інвестиційним ресурсом і для України при внесенні її до національного реєстру платіжних систем.

Джерела та література

1. Гулей А. І., Язлюк Б. О., Гулей С. А. Тенденції та перспективи розвитку криптовалют у світовій фінансовій системі. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Т. 3. № 3. С. 8–19.
2. Захарченко Н. В., Склярів Д. Ю., Михайлова Д. С. Проблеми та перспективи венчурного інвестування неіндустріального розвитку та ІТ-підприємництва в Україні. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Т. 20, вип. 3 (46). С. 160–178.
3. НБУ пояснив чому Україна не визнає біткоїн. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2284421-nbu-poasniv-comu-ukraina-ne-viznae-bitcoin.html>
4. Сапачук Ю. М. Криптовалюта як продукт розвитку сучасного інформаційно-економічного середовища. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2019. Т. 4, вип. 1. С. 95–99.

Щотка А. – учениця 5-А класу;
Писаренко Н. – к. е. н., викл.
ТОВ «Спеціалізована школа
І–ІІІ ступеня «Капітал Юніон»
м. Київ, Україна

Конкуренція і конкурентоспроможність на ринку праці

Кардинальні зміни, яких зазнала світова економіка на початку ХХІ сторіччя, переконливо свідчать, що конкурентоспроможність країни, зрушення в її науково-технічному, економічному, соціальному та екологічному розвитку дедалі більше визначають не природні або фінансові

чинники, а саме людські ресурси необхідної кількості та якості, які характеризуються перевагами на світових ринках праці.

Набуття конкурентних переваг як країною, так і окремим підприємством сьогодні безпосередньо залежить від накопичення «критичної маси» конкурентоспроможних працівників, здатних відповідно до ринкового попиту високопродуктивно і творчо працювати, створювати інновації, нові знання, швидко й якісно надавати послуги, приймати оптимальні рішення.

Посилення конкурентної боротьби на світових ринках і всеохоплююча глобалізація економічного розвитку поставили Україну перед необхідністю вибору, який має доленосне значення: йти далі шляхом екстенсивного розвитку, втрачаючи реальну економічну незалежність, що загрожує перетворенням країни на сировинний придаток та постачальник дешевої робочої сили, або активізувати включення внутрішніх джерел економічного піднесення, передусім, за рахунок зростання конкурентоспроможності на основі засвоєння інноваційної моделі розвитку [2].

Другий шлях обрано провідним завданням довгострокового економічного розвитку України та зростання добробуту нації. Його реалізація потребує прогресивних зрушень у розвитку продуктивних сил суспільства, що неможливо без піднесення на новий якісний рівень трудової діяльності людини, підвищення конкурентоспроможності у сфері праці, яка стосується робочої сили, умов та оплати праці, її результатів (продукту праці). У зв'язку з цим для України мають стратегічне значення наукові дослідження, спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності праці, зокрема зростання конкурентоспроможності національної робочої сили, конкурентоспроможності результатів праці (продукції, послуг) на світових ринках, формування ефективних мотиваційних механізмів підвищення конкурентоспроможності працівників на підприємствах.

На початку нового століття термінологічний апарат вітчизняної економічної науки про працю поступово поповнюють нові категорії: конкуренція на ринку праці, конкурентоспроможність робочої сили, конкурентоспроможність оплати та умов праці тощо. Перш ніж звернутися до тлумачення цих та інших понять, зазначимо, що природі людства взагалі притаманні відносини суперництва, про що яскраво свідчить його еволюція.

Перші паростки кооперації праці створювали основи відносин суперництва, які надалі, зі зміною умов виробництва, перетворювалися у суперництво між підприємствами (роботодавцями), колективами працівників, а з утвердженням ринкового господарства переростають у суто економічне суперництво – конкуренцію (в перекладі з латинської мови конкуренція (*concurrere*) означає суперництво, змагання, зіткнення). З часом конкуренція стає наймогутнішим стимулом економічного зростання.

Досвід країн ринкової економіки переконливо доводить, що рівень продуктивності праці досягає самих високих відміток в умовах конкуренції і найнижчих – за її відсутності. Термін «конкуренція» справедливо віднести до базових понять ринку. Його сутність вперше розкрив А. Сміт, порівнюючи конкуренцію з «невидимою рукою», що керує світом в ринкових умовах.

Якщо виходити з розуміння конкуренції як боротьби або змагання, то варто визнати доцільність визначення, запропонованого Енциклопедією бізнесмена, економіста, менеджера, за яким конкуренція – це основна об'єктивна закономірність товарного виробництва, ринкової економіки, що проявляється у боротьбі (змаганні) товаровиробників, організацій та установ виробничої і невиробничої сфери за кращі умови виробництва і збуту товарів і послуг, завоювання кращих умов на ринку з метою досягнення максимальних прибутків [1, 297].

Частина науковців, серед них Д. П. Богиня, Л. С. Лісогор, Г. Т. Куліков вважають, що конкурентоспроможність робочої сили – це сукупність якісних та вартісних характеристик специфічного товару «робоча сила», що забезпечують задоволення конкретних потреб роботодавців у працівниках певної кваліфікації [2, 36].

Деяко іншою, хоча близькою, є позиція О. А. Грішнєвої, яка характеризує конкурентоспроможність як «відповідність якості робочої сили вимогам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше, порівняно з іншими кандидатами, задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих якостей» [3, 118].

Окремі автори (С. О. Щур) дотримуються думки, що конкурентоспроможність є за змістом близькою до поняття якості робочої сили, тобто сукупності особистісних, професійних

і ділових якостей, які характеризують її специфічні особливості та здатність задовольняти вимоги роботодавців [4, 35]. З таким підходом можна погодитися в окремих випадках, оскільки якість робочої сили не завжди виступає гарантом конкурентоспроможності.

Інші дослідники (О. І. Цимбал) вважають, що конкурентоспроможність – це заснована на певному рівні розвитку її властивостей здатність забезпечувати собі реалізацію особистих економічних і соціальних інтересів через конкретний суспільно припустимий вид трудової діяльності [5, 17].

Такий підхід має сенс, хоча обмежується трактуванням категорії тільки з позицій носія робочої сили (потенційного працівника). Кожна з викладених точок зору, безперечно, заслуговує на увагу, адже завдяки цьому збагачується уявлення про конкурентоспроможність працівників. Водночас наведені визначення стосуються лише окремих ознак конкурентоспроможності робочої сили, не визначаючи її комплексно.

Джерела та література

1. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера/за ред. Р. Дяківа. Київ: Міжнар. екон. фундація, 2000. 703 с.
2. Формування конкурентоспроможності робочої сили: зб. наук. пр. Серія «Економіка праці та соціальної сфери»/за ред. Д. П. Богині. Київ: Ін-т економіки НАН України, 2003. Вип. III. 160 с.
3. Грішнова О. А. Формування якості робочої сили та конкурентоспроможності працівника в процесі інвестування в людський капітал. *Конкурентоспроможність у сфері праці: зб. наук. пр. Серія «Економіка праці та соціальної сфери»*. Київ: Ін-т економіки НАН України, 2001. С. 117–126.
4. Щур С. Методика оцінки конкурентоспроможності управлінського персоналу. *Україна: аспекти праці*. 1999. № 7. С. 34–37.
5. Цимбал О. І. Незайняте населення України: оцінка та напрями забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.09.01. Київ: РВПС України НАН України, 2000. 20 с.

Юрчик Г. – к. е. н., доц.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

Вплив інновацій на рівень продуктивності праці національних підприємств

Важливою передумовою досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку будь-якої держави є формування ефективного організаційно-економічного механізму підвищення продуктивності праці (ПП). Реалізація цього завдання має визначальне значення для України, яка обрала шлях побудови конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки. Необхідність підвищення продуктивності праці посилюється необхідністю нарощення конкурентних переваг національної економіки та розширенням можливостей соціального розвитку. Аналіз показників ПП на основі статистичних даних Державної служби статистики свідчить про неоднозначність виявлених тенденцій (рис. 1).

Зокрема, відповідний показник ПП як відношення ВВП до чисельності зайнятих в гривневому еквіваленті демонструє невпинне зростання протягом 2010–2017 рр. При цьому рівень ПП розрахований на основі показника реального ВВП є суттєво нижчим. Відношення ВВП до чисельності зайнятих в доларовому еквіваленті як показник ПП демонструє іншу тенденцію. Так, протягом 2010–2013 рр. відповідний показник постійно зростав. В той же час, з 2014 р. внаслідок знецінення національної грошової одиниці суттєво знизився, сягнувши свого мінімуму у 2015 р. З 2016 р. намітилася тенденція до зростання рівня ПП в доларовому еквіваленті. Аналіз ПП в Україні розрахованої як співвідношення між національним доходом (або валовою доданою вартістю) та чисельністю зайнятих протягом 2014–2018 рр. демонструє постійне зростання.